

**ARCHIDIECEZJALNY KURS
NA MINISTRANTA SŁOWA BOŻEGO**

Skrypt z wykładów

WROCŁAW, A.D. 2021/2022

PISMO ŚWIĘTE- SKRYPT

1. Pismo Święte

- Biblia stanowi zbiór ksiąg Starego i Nowego Testamentu, natchnionych przez Boga. Nazwa wywodzi się z greckiego słowa *biblos* („zwoj papirusowy, księga”). Greckie zdrobnienie: *biblia* przeszło do języka łacińskiego i wielu języków. Biblia jest zbiorem ksiąg, które przed spisaniem przekazywano drogą tradycji ustnej.
- Nazwy: Biblia, Pismo Święte, Słowo Boże
- Wulgata to tłumaczenie Pisma Świętego na język łaciński (dokonane przez św. Hieronima).
- Septuaginta to tłumaczenie Starego Testamentu na język grecki.

2. Podział Pisma Świętego (kanon Pisma Świętego)

- **STARY TESTAMENT (46 ksiąg)**
 - Pięcioksiąg (Księga Rodzaju, Księga Wyjścia, Księga Kapłańska, Księga Liczb, Księga Powtórzonego Prawa)
 - Księgi historyczne (np. Księga Jozuego, Księga Sędziów, 1-2 Księga Królewska, Tobiasza)
 - Księgi dydaktyczne (np. Psalmi, Księga Hioba, Księga Mądrości)
 - Księgi prorockie (np. Księga Proroka Izajasza, Księga Proroka Ozeasza, Księga Proroka Jeremiasza)
- **NOWY TESTAMENT (27 ksiąg)**
 - Historyczne: Ewangelia wg św. Mateusza, Ewangelia wg św. Marka, Ewangelia wg św. Łukasza, Ewangelia wg św. Jana, Dzieje Apostolskie.
 - Dydaktyczne: listy św. Pawła (np. List do Rzymian, List do Kolosan, 1-2 List do Koryntian, List do Filemona), pozostałe listy (np. 1-3 List św. Jana, List św. Jakuba, 1-2 List św. Piotra)
 - Prorockie : Apokalipsa św. Jana

3. Etapy powstawania Biblii

- Przekazy ustne (rodowodów, opowiadań, historii, nauk).
- Spisywanie fragmentów ksiąg.
- Ostateczne redagowanie wersji ksiąg i włączenie w skład Biblii.

4. Autor

- Duch Święty, który daje dar natchnienia słowa.
- Konkretny człowiek (który brał udział w tworzeniu ostatecznej wersji księgi pod natchnieniem).

5. Język spisania: j. hebrajski, j. aramejski, j. grecki.

6. Najważniejsze księgi dla chrześcijan to EWANGELIE (opisują życie, słowa i czyny Jezusa Chrystusa). Ewangelisci (spisali Ewangelie) to: św. Mateusz, św. Marek, św. Łukasz, św. Jan.

7. Po co nam Biblia:

- Boży plan zbawienia.
- Cała prawda o człowieku.
- Bóg nam się chce objawić.
- Wszelka prawda potrzebna człowiekowi do zbawienia (prawda konieczna do zbawienia, a nie ściśle naukowa).

Muzyka w liturgii

Ogólne wiadomości:

Śpiew liturgiczny, wykonywany podczas Mszy św., „ma wprowadzić człowieka w inną - nadprzyrodzoną rzeczywistość, dlatego wszelkie cechy właściwe muzyce świeckiej teatralnej, dyskotekowej nie mogą

wchodzić do sacrum.

1. **Celem muzyki** w Liturgii jest głoszenie chwały Bożej i ubogacenie przeżyć religijnych przez ściśle związanie ze słowem Boga.
2. Główną **cechą** muzyki w liturgii musi być jej świętość, doskonałość formy i powszechność (przystępność).
3. Pełni **rolę** służebną kultu Bożego, dlatego jest służbą liturgiczną (a nie upiększającą dekoracją).
4. Śpiew liturgiczny jest uprzywilejowany przed wszelkimi instrumentami, ponieważ jest ściśle związany ze słowem Boga.
5. Instrumenty głównie towarzyszą śpiewowi, pomiędzy śpiewem mogą wprowadzać odpowiedni nastrój. **Organy są najwłaściwszym instrumentem, zwiazanym od wieków z muzyką w kościele**; elektronowych można używać, ale z umiarem bez rejestrów typowych dla muzyki rozrywkowej. Można używać instrumentów smyczkowych, fletowych, gitar klasycznych. **Nie dopuszcza się fortepianu, gitar elektrycznych, perkusji**. W zakresie doboru instrumentów można uwzględnić upodobania młodzieży, ale zawsze z zachowaniem powagi kultu i świętości.
6. Musi istnieć głęboki zwiątek obu elementów: muzyki i słowa.

Skąd czerpiemy wiadomości dotyczące muzyki kościelnej?

- Instrukcja o muzyce w świętej liturgii *Musicam sacram* Świętej Kongregacji Obrzędów (5.03.1967);
- Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski o muzyce kościelnej (14.10.2017).

Zgromadzenie liturgiczne, które wspólnie śpiewa wyraża przez to swoją wiarę i pobożność. Śpiew podczas liturgii jest modlitwą, dlatego powinni się w niego włączyć wszyscy, którzy zebrali się w kościele. Śpiew ma więc pomagać uczestnikom lepiej przeżywać Mszę św., by mogli swoje myśli kierować w stronę Pana Boga. Wspólny śpiew zawsze jednoczy ludzi, którzy zebrali się w tym samym miejscu.

Śpiewy mszalne najczęściej dostosowujemy do okresu liturgicznego (Adwent, Boże Narodzenie, Wielki Post, Wielkanoc itd.), bo tematyka tych pieśni zgadza się z myślą przewodnią danego okresu liturgicznego np. w czasie Bożego Narodzenia śpiewamy kolędy, w Wielkim Poście pieśni pokutne i pasyjne (o Męce Pańskiej). Należy pamiętać o dwóch częściach Adwentu (II cz. od 16 XII) i Wielkiego Postu (II cz. od V Niedzieli), które to posiadają własne śpiewy, dostosowane do okresu.

Chorał gregoriański

Śpiew gregoriański w języku polskim nazywamy często chorałem. Słowo "*choral*" pochodzi od łacińskiego "*chorus*"(*chór*), to znaczy od miejsca przez ołtarzem, gdzie śpiewacy wykonywali śpiew liturgiczny. Omawiany śpiew uporządkował papież *Grzegorz Wielki* (żył VI/VII w.)- stąd określenie „gregoriański”.

Śpiew gregoriański jest jednogłosowy, tzn: posiada tylko jedną linię melodyczną. Słyszymy go w śpiewach celebransów (np. prefacja, doksologia wielka -„Przez Chrystusa, z Chrystusem i w Chrystusie... ”), które są wzorowane na melodiach łacińskich.

Części Stałe do zaśpiewania:

Kyrie

Gloria

Credo

Sanctus

Agnus Dei

Funkcje liturgiczne

- **kantor**

Nazwa „kantor” pochodzi od łacińskiego słowa *cantare* - śpiewać. Kantor oznacza więc śpiewaka, który solowo wykonuje jakiś śpiew w całości lub przynajmniej pewną jego część. Może on także prowadzić scholę jako dyrygent.

- **Psalmista**

Do psalmisty (psalterzysty) należy wykonanie psalmu lub innego kantyku biblijnego, jaki występuje między czytaniem. Dla właściwego wykonania swej funkcji winien dobrze śpiewać i mieć wyraźną dykcję. Kantor psalmu, czyli psalmista, wykonuje psalm na ambonie (nie na chórze) lub innym odpowiednim miejscu (jeśli przemawiają za tym względy np. osoba niepełnosprawna), podczas gdy całe zgromadzenie uczestniczy w formie odpowiedzi. Psalm wykonuje ZAWSZE JEDNA OSOBA (OWMR Wskazania Episkopatu Polski nr 14). Aby w pełni zrozumieć rolę psalmisty, należy najpierw krótko zapoznać się z rodzajami psalmów wykonywanych w liturgii. Na ogół wymienia się trzy rodzaje psalmodii:

1. *psalmodia brewiarzowa* - tym mianem określa się psalmodie wykonywaną podczas godzin kanonicznych, zwanych dziś Liturgią Godzin (niegdyś brewiarzem).
2. *psalmodia introitalna* - jest to psalmodia wykonywana podczas Mszy św.; łączy się ona przede wszystkim z antyfoną na wejście (introit) - stąd jej nazwa; śpiewano ją jednak zawsze w łączności z antyfoną na Komunię św. oraz na przygotowanie darów.
3. *psalmodia responsorialna* - tak nazywano psalmy śpiewane po czytaniach i to zarówno podczas Mszy św., jak i w Liturgii Godzin; z uwagi na szczególną rolę, jaką spełniał śpiew po czytaniu oraz ze względu na często bardzo trudną i skomplikowaną melodię tego psalmu, powierzano ją jednemu śpiewakowi; tego właśnie śpiewaka zwano psalmistą lub psalterzystą; jeśli więc mówimy o psalterzyście, nie możemy pominąć wyjaśnienia roli śpiewu, który przypada mu do wykonania.

- **Schola**

Schola to zespół śpiewaków wykonujących wyłącznie śpiew liturgiczny. Powstała ona, gdy w liturgii pojawiły się zbyt trudne i skomplikowane melodie, których nie potrafili wykonać wierni.

Zadania scholi w liturgii: "Wśród wiernych odrębną funkcję liturgiczną pełni zespół śpiewaków lub chór, którego zadaniem jest należyte wykonywanie przeznaczonych dla niego części, zależnie od rodzaju śpiewu

oraz troska o to, aby wierni brali czynny udział w śpiewie" (OWMR 103). Schola może intonować śpiew, wykonywać go na przemian z ludem lub podtrzymywać śpiew wiernych. Uczestnicząc w liturgii, schola zajmuje miejsce najlepiej w pobliżu ołtarza (może też na chórze ze względów na łatwiejszy kontakt z organistą), ale tak, by nie rozpraszała uwagi uczestniczących w liturgii.

- **organista**

Posługa organisty pomaga uczestnikom zgromadzenie liturgicznego w czynnym uczestnictwie w liturgii wyrażającym się m.in. przez śpiew. Według instrukcji *Musicam sacram*: Akompaniament na instrumentach muzycznych podtrzymuje śpiew, ułatwia udział w czynnościach liturgicznych i przyczynia się do głębszego zjednoczenia zgromadzonych wiernych. Nie powinien on jednak do tego stopnia zagłuszać śpiewu, że słów nie można zrozumieć.

Śpiewy podczas Liturgii Słowa

- **Psalm responsoryjny**- po I czytaniu psalterzysta lub lektor śpiewa refren, a wszyscy zebrani go powtarzają. Następnie śpiewa psalm, a wierni po każdej zwrotce odpowiadają. Psalm ten jest odpowiednio dostosowany do tematu I czytania. Nigdy więc nie może to być psalm przypadkowy! (więcej patrz wcześniej)
- **Aklamacja przed Ewangelią** - wprowadza zebranych w myśl Ewangelii, którą usłyszą. Również psalterzysta czy lektor może wykonać aklamację "Alleluja" (w Wielkim Poście śpiewamy "Chwała Tobie Słowo Boże" lub "Chwała Tobie Królu Wieków" lub inną zatwierdzoną antyfonę). Jeśli Alleluja nie śpiewa się można (powinno się) je opuścić(OWMR 63c). Alleluja stanowi odrębny śpiew, dlatego też domaga się innego opracowania (nie można śpiewać na melodie psalmu responsoryjnego). W przeciwieństwie do psalmu responsoryjnego, śpiew ten nie musi być wykonywany od amony, dlatego może go podjąć schola, chór (dodając mu splendoru wykonując go wielogłosowo).
- **SEKWENCJA** – śpiew obowiązkowy w Niedzielę Zmartwychwstania i Zesłania Ducha Świętego (dowolny w Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej – Boże Ciała oraz we Wspomnienie NMP Bolesnej). Wykonywany przed Alleluja – dowolność wykonania, mogą śpiewać wszyscy może tylko kantor.

Psalmu responsoryjnego ani części stałych Mszy św. (*Panie zmiłuj się, Chwała na wysokościach, Święty, Baranku Boży*) nie wolno nigdy zastępować żadną inną pieśnią lub innym tekstem. (OWMR 366).

Naczynia liturgiczne

Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego nakłania nas do otaczania szacunkiem wszelkich naczyń liturgicznych, głównie patenę, w której konsekruje się chleb, oraz kielich, w którym konsekruje się wino z wodą.

Naczynia liturgiczne należy wykonywać ze szlachetnego metalu. Jeśli zostały wykonane z metalu ulegającemu korozji lub mniej szlachetnego od złota, winny być zasadniczo wewnątrz pozłacane.

Kielich

Kielichy i inne naczynia przeznaczone do przechowywania Krwi Pańskiej muszą mieć czasę z takiego materiału, który nie wchłania płynów. Podstawa może być wykonana z innych tworzyw trwałych i szlachetnych.

W skład kielicha wchodzi również jego bielizna, a więc: puryfikaterz, palka, korporał i welon.

Bielizna kielichowa

Jest oczywiście wykonana z białego materiału.

Korporał - podczas obrzędu przygotowania darów kielich i patenę stawia się na korporale, czyli niedużym obrusie.

Słowo korporał pochodzi z łaciny i oznacza ciało (*corpus*)

Palka - po wleciu wina i wody kielich zostaje przykryty palką, czyli kwadratowym lub okrągłym sztywnym kawałkiem materiału, usztywnionym za pomocą tekturki.

Palka ma znaczenie praktyczne, ponieważ chroni Krew Pańską przed zewnętrznymi zanieczyszczeniami (kurz, owady).

Purifikaterz - jest to podłużny ręczniczek, który służy do wycierania kielicha podczas spożywania Krwi Pańskiej, oraz do puryfikacji (czyli oczyszczania) paten i kielichów.

Welon - służy do przykrycia kielicha na czas jego nieużywania.

Patena

Patena pochodzi od greckiego słowa *patane* - misa.

Jest naczyniem przeznaczonym na hostię do konsekracji.

Historycznie, kiedyś do sprawowania Eucharystii używano dużych chlebów, a więc miała ona początkowo postać dużej misy.

Wyróżniamy następujące rodzaje paten:

- Patena kielichowa - płaska patena, która należy do standardowego wyposażenia kielicha.
- Patena głęboka - można ją stosować również jako patenę kielichową, w przypadku jej nieobecności. Zasadniczo do pateny głębokiej umieszcza się oprócz hostii, komunikanty.
- Patena komunijna

Cyborium

Cyborium, czyli puszka, która służy do przechowywania Ciała Pańskiego w tabernakulum.

Monstrancja

Monstrancja pochodzi od łacińskiego słowa *monstrare* (pokazywać). Jest to naczynie, w którym umieszczana jest zakonsekrowana hostia, celem wystawienia jej na ołtarz podczas nabożeństw, adoracji, lub niesienia w procesji.

Kustodia

Pochodzi z łaciny *custodire* i oznacza strzec. Umieszczana jest w tabernakulum i przechowywane w niej konsekrowaną hostię, umieszczoną na melchizedeku.

Naczynie dubeltowe

Do udzielania Komunii Świętej pod dwiema postaciami.

Ampułki

Naczynia liturgiczne, w których przechowywana jest woda lub wino. Podczas przygotowania darów diakon lub kapłan wlewają z nich wino i wodę do kielicha.

Ampulek używa się również do puryfikacji.

Lavabo

Jest to naczynie do obmycia rąk przez kapłana podczas przygotowania darów. Po obmyciu kapłan wyciera ręce ręcznikiem.

Gesty i postawy liturgiczne

Gesty i postawy ciała zarówno kapłana, diakona i usługujących, jak i ludu winny zmierzać do tego, by cała celebrowana odznaczała się pięknem i szlachetną prostotą, aby w pełni przejrzyste było znaczenie jej poszczególnych części, zaś uczestnictwo wszystkich stawało się łatwiejsze. Zachowanie przez wszystkich uczestników jednolitych postaw ciała jest znakiem jedności członków chrześcijańskiej wspólnoty zgromadzonych na sprawowanie świętej liturgii: wyrażają one, bowiem i kształtują duchowe przeżycia uczestniczących.

Gesty rąk

Są w liturgii bardzo często stosowane. Szczególne znaczenie ma rozłożenie, złożenie i nałożenie rąk.

Rozłożenie

Gest lekko podniesionych rąk utrzymało się przy odmawianiu względnie śpiewaniu modlitw celebrowanych. Należą tu: oracja (kolekta), modlitwa nad darami, Modlitwa Eucharystyczna, Ojciec nasz i modlitwa po komunii.

Gest ten oznacza, iż adresatem tych modlitw jest Pan Bóg. Wyciągnięcie rąk w kierunku ze słowami pozdrowienia, przypomina obecność Pana w zgromadzeniu liturgicznym.

Składanie rąk

Zwyczaj składania rąk z wyprostowanymi palcami sięga średniowiecza. Obrzęd ten wszedł do święceń kapłańskich, gdzie nowo wyświęcony kapłan swoje złożone ręce wkłada w ręce biskupa, przyrzekając mu i jego następcom posłuszeństwo i szacunek.

W liturgii Mszy Świętej kapłan trzyma ręce złożone podczas procesji do ołtarza, podczas aktu pokutnego, Chwała na wysokości Bogu, wyznania wiary.

Składanie rąk przy modlitwie symbolizuje wzniesienie duszy do Boga i oddanie Mu się z wiarą. Jest znakiem poddania się Jego woli jako najwyższemu Panu.

Nalożenie rąk

Należy do najstarszych gestów w liturgii. Sięga czasów Chrystusa, który wielokrotnie nakładał ręce na dzieci lub chorych. Znaczenie gestu nalożenia rąk zależy od obrzędu, w którym się go stosuje.

Podczas Mszy świętej wyciąga się ręce nad darami ofiarnymi podczas odmawiania modlitwy kierowanej do Boga, aby zesłał Ducha Świętego dla przemiany chleba i wina w Ciało i Krew Chrystusa (epikleza).

Bicie się w piersi

W liturgii bicie się w piersi było stosowane tam, gdzie tekst mówił o pokucie. Wskazuje ono na serce jako ośrodek życia i siedlisko uczuć, uważane za źródło grzechu.

Obmycie rąk

Jest dawnym gestem sięgającym początków chrześcijaństwa. Celebrans po przyjęciu darów ofiarnych musiał obmyć ręce, zanim przystąpił do dalszego sprawowania Najświętszej Ofiary. Obrzęd ten traktowany był jako zabieg konieczny, higieniczny, z czasem nabrał sensu symbolicznego.

Znak krzyża

Jest najczęściej spotykanym znakiem w liturgii, jak i poza nią. Przypomina dzieło odkupienia dokonane przez Chrystusa na krzyżu. Jest symbolem wiary i źródłem łask.

Wykonujemy go:

- Na początku Mszy Świętej
- Po aspersioni (pokropienie wodą)
- Po błogosławieństwie Ewangeliarzem przez biskupa
- Podczas błogosławieństwa na zakończenie Mszy Świętej

Mały znak krzyża

Wyraża gotowość do rozumienia, głoszenia i realizowania Słowa Bożego w swoim życiu.

Jest znakiem przyjęcia Ewangelii całym sobą.

Wykonujemy go na początku proklamacji Ewangelii.

Pochylenie głowy

Czyni się, wymawiając imię Jezusa, Maryi Panny, Trójcy Świętej lub patrona, na którego cześć sprawuje się Mszę Świętą.

Pochylenie ciała

Czyni się przed ołtarzem, na którym nie ma Najświętszego Sakramentu.

Czyni się w czasie wyznania wiary od słów „i za sprawą Ducha Świętego (...)” do „(...) stał się człowiekiem”.

Znak, pocałunek pokoju

Jest symbolem wzajemnej miłości i pokoju.

Wykonujemy go po wezwaniu celebransa, lub usługującego diakona “przekażcie sobie znak pokoju”.

Zachowując ciszę lub wypowiadając słowa “Pokój Pański niech zawsze będzie z Tobą” lub po prostu “Pokój z Tobą”. Na co odpowiadamy “amen”. Nie odpowiadamy “i z duchem twoim” lub “pokój nam wszystkim”.

Postawy

Wśród postaw liturgicznych wyróżniamy szczególnie 3: stojąca, siedząca i klęcząca.

Postawa stojąca

Jest wyrazem uszanowania.

Wszędzie na widok osoby wyżej postawionej przybiera się postawę stojącą. Podczas liturgii postawa stojąca jest zewnętrznym znakiem głębokiego uszanowania dla Boga jako najwyższego Pana. Oznacza człowieka wolnego.

Postawa stojąca oznacza też gotowość do działania w liturgii.

Ma ona wyrażać szacunek i cześć wobec Chrystusa i Jego tajemnic, ma być znakiem gotowości do wykonania zleconych nam zadań. Przyjmujemy tę postawę również wtedy, gdy wykonujemy uroczysty śpiew lub modlitwę (np. hymn, wyznanie wiary).

Wierni stoją:

- od rozpoczęcia śpiewu na wejście albo od początku wejścia kapłana do ołtarza aż do kolekty włącznie;
- podczas śpiewu Alleluja lub chwałę Tobie przed Ewangelią;
- w czasie głoszenia Ewangelii;
- podczas wyznania wiary i modlitwy powszechnej;
- od wezwania *Orate fratres* przed modlitwą nad darami do końca Mszy Świętej.
- od wezwania *oremus* na modlitwę po komunii
- w przypadku używania kadzidła, wierni wstają podczas okadzenia głównego celebransa

Postawa siedząca

Postawa siedząca to z jednej strony postawa ucznia, jak również nauczającego. W starożytności biskup nauczał siedząc na katedrze. Ową postawę przyjmowali również słuchający.

Siedzenie sprzyja skupieniu, słuchaniu i rozważaniu danego słowa.

Wierni siedzą:

- podczas czytań przed Ewangelią i psalmu responsoryjnego
- w czasie homilii
- przygotowania darów
- oraz kiedy zachowuje się święte milczenie po Komunii świętej

Postawa klęcząca

Oznacza uwielbienie Boga. Wyraża uniżenie człowieka względem Niego. Przejawia usposobienie modlitewne i pokutne. Ukazuje głębię modlitwy.

Wierni klęczą:

- Podczas konsekracji (Jeżeli nie stoją na przeszkodzie względy zdrowotne, ciasnota lub obecność znacznej liczby uczestników itp.). Ci, którzy nie klękają na konsekracji, niech wykonują głęboki ukłon, gdy kapłan po konsekracji przyklęka
- Po zakończeniu śpiewu *Baranku Boży*
- W uroczystość Zwiastowania Pańskiego i Narodzenia Pańskiego podczas wyznania wiary na słowa „i za sprawą Ducha Świętego (...)” do „(...) stał się człowiekiem”.

Leżenie krzyżem – Prostracja

Procesje

W grupie gestów i postaw liturgicznych wyróżnić możemy również procesje, które są znakiem pielgrzymującego Kościoła, będącego ciągle w drodze. W liturgii występują różne rodzaje procesji.

- Procesja wejścia
- Procesja z ewangeliarzem
- Procesja komunijna
- Procesja z darami
- Procesja wyjścia
- Procesje radosne (weselne, prymicyjne)
- Błagalne (w dni krzyżowe)
- Żałobne (pogrzebowe)

Od XIV wieku zaczęły pojawiać się procesje teoforyczne. Są nimi w naszych czasach: procesja Bożego Ciała, procesja rezurekcyjna oraz procesja po sumie odpustowej w parafii.

WNETRZE KOŚCIOŁA

Na sprawowanie Eucharystii lud Boży gromadzi się zwykle w kościele. Kościoły i kaplice powinny być odpowiednio przystosowane do sprawowania tam czynności liturgicznych i osiągnięcia czynnego udziału wiernych. Winny one być prawdziwie godne i piękne stanowiąc jednocześnie znaki i symbole rzeczywistości nadprzyrodzonej. Wszyscy powinniśmy otaczać należytą cześć kościoł katedralny swojej diecezji oraz swój kościół parafialny, bo są one znakiem Kościoła duchowego, który mamy budować i krzewić mocą swego chrześcijańskiego powołania.

WAŻNE CZĘŚCI KOŚCIOŁA: nawa główna, nawa boczna, prezbiterium, zakrystia, kruchta – wejście), przedsionek, chór, kaplica Najświętszego Sakramentu.

Z liturgicznego punktu widzenia w kościele rozróżniamy dwa najważniejsze ośrodki:

A. OŚRODEK LITURGII SŁOWA BOŻEGO

Ośrodek liturgii słowa Bożego składa się z :

1. AMBONA - jest miejscem głoszenia słowa Bożego, kiedyś była umieszczana w środku prezbiterium, w IV w. ustawiono ją między prezbiterium a nawą główną kościoła; od XV w. Ambona znalazła swoje miejsce w środku kościoła z daszkiem mającym znaczenie akustyczne (aby lepiej było słyszeć przemawiającego).

- dziś tę rolę spełnia tzw. ambonka (pulpit), służy do głoszenia słowa Bożego (czytania, ewangelia, psalm , homilia itp.) ; nie należy z ambonki czytać np. komentarzy liturgicznych

2. SIEDZENIA (SEDILIA) - krzesło dla celebransa powinno podkreślać jego funkcję jako przewodniczącego zgromadzenia i kierującego modlitwą; miejsce które zajmuje to miejsce przewodniczenia siedzenia dla ministrantów należy umieścić tak ,aby mogli oni łatwo i swobodnie spełniać powierzone im czynności

- zasadniczo kapłani i służba liturgiczna zajmują miejsca w prezbiterium
- schola lub inny zespół muzyczny uświetniający zgromadzenie liturgiczne powinni być umieszczeni w takim miejscu, które podkreślałoby ich znaczenie ,a mianowicie to, że stanowią część zgromadzonej wspólnoty i spełniają specjalną funkcję - umożliwi to każdemu z członków zespołu czy scholi pełne uczestnictwo we Mszy św.

B. OŚRODEK OFIARY

1. OLTARZ - jest najważniejszym elementem wyposażenia kościoła i racją jego istnienia. Pierwotnie był to drewniany stół, od IV w. Ołtarz konstruowano z metalu lub kamienia; od IX w. Istnieje zwyczaj umieszczania w ołtarzu relikwii świętych; od VII w. Jest on symbolem Chrystusa i Jego ofiary. Dlatego od IV w. wprowadzono zwyczaj poświęcenia lub konsekrowania ołtarza. Ze względu na szacunek należy zarówno sprawowaniu pamiątki Pana jak i uczcie eucharystycznej, na której rozdziela się Ciało i Krew Pańską, należy ołtarz przykryć, co najmniej jednym obrusem. Oznaką czci jest ukłon i ucałowanie ołtarza, a przy uroczystych celebracjach także okadzenie go. Ołtarz jest Stołem Pańskim, do którego wzywa się lud Boży. Jest on centrum dziękczynienia, jakie dokonuje się przez Eucharystię (*eucharistia* - gr. znaczy dziękczynić, jestem wdzięczny). Ołtarz może być stały lub przenośny. Ołtarz główny powinien być ustawiony w takim miejscu, by rzeczywiście stanowił ośrodek, ku któremu zwracać się będzie uwaga całego zgromadzenia wiernych.

=> świeczniki należy umieścić na ołtarzu lub obok niego, podobnie z krzyżem

2. TABERNAKULUM - służy do przechowywania Najświętszego Sakramentu. W starożytności funkcję tę pełniła zakrystia (stąd: *sacrarium*), Eucharystię przechowywano wtedy tylko dla chorych, a nie do adoracji. W średniowieczu pojawiła się szafka wmurowana w ścianę za ołtarzem lub obok niego. W X i XI w. szafkę umieszczano na ołtarzu co miało związek z rozwojem kultu eucharystycznego i przesunięciu ołtarza do ściany. Od XIII w. wprowadzono obowiązek palenia wiecznej lampki, która ma przypominać wiernym obecność Światłości Bożej w tajemnicy Chleba Eucharystycznego.

INNE PARAMETRY W KOŚCIELE

1. OBRAZY, FUGURY - mają one związek z kultem świętych, celem umieszczania ich w kościele jest budzenie pobożności wiernych.

2. STACJE DROGI KRZYŻOWEJ - pierwsze wzmianki pochodzą z XIII wieku, od XVIII w. stają się już powszechnie umieszczane w kościołach

3. ORGANY - stosowane w kościele od VIII w. Gra organowa początkowo była bardzo utrudniona z powodu prymitywnych rozwiązań technicznych. Grało się łokciami i pięściami. Organy są właściwym i uroczystym instrumentem liturgicznym Kościoła łacińskiego.

4. DZWONY - były już znane w starożytności, w Europie od VI w., były wtedy niewielkich rozmiarów. Od XII w. zawieszane są na osobnych wieżach, dzwonicach. Pierwsza znana dzwonnica powstała przy bazylice św. Piotra za czasów pp. Stefana II (VIII w.). Znaczenie dzwonów najlepiej określają słowa umieszczone na nich przez ludwisarzy:

"Wielbię Boga prawdziwego, zwohuję lud, gromadzę duchowieństwo, oplakuje zmarłych, oddalam zarazę, i przyozdabiam święta".

5. KONFESJONAŁ - jako miejsce wyznania grzechów i pojednania się z Bogiem.

6. CHRZCIELNICA - w kościele pierwszych wieków rolę tę spełniał basen z wodą, który był umieszczony w osobnym budynku zwanym *baptisterium*; od VI w. gdy chrzczono już głównie dzieci, przybrała ona kształt beczki wykonanej z kamienia lub metalu; w epoce gotyku otrzymała kształt pucharu.

=> obok chrzcielnicy po zakończeniu okresu wielkanocnego stawia się paschał, który należy zapalać podczas udzielania sakramentu chrztu

7. SYGNATURKA – dzwonek przy wyjściu z zakrystii.

8. KROPIELNICA

10. WIECZNA LAMPKA

Turyferariusz – ministrant niosący trybularz

Nawikulariusz – ministrant niosący łódkę

Ceroferariusz – ministrant niosący świecę

Krucyferiusz – ministrant niosący krzyż

W czasie Mszy Świętej świec używa się:

- w czasie procesji wejścia (idą przy krzyżu)
- w czasie czytania Ewangelii
- podczas Modlitwy eucharystycznej
- w czasie procesji wyjścia

Kadzidła używa się:

- w czasie procesji wejście (idzie przed krzyżem)
- do okadzenia ołtarza i krzyża (po ucałowaniu ołtarza na początku mszy)
- w czasie czytania Ewangelii
- na przygotowanie darów (okadza się dary, krzyż, ołtarz, celebransa i lud)
- na przeistoczenie (okadza się podczas uniesienie konsekrowanych postaci)

